

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΥΙΟΘΕΤΗΜΕΝΗ ΟΔΗΓΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ (ΣΠΕ) ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ (2001/42/ΕΚ)¹

ΔΡ. ΕΥΘΥΜΗΣ ΖΑΓΟΡΙΑΝΑΚΟΣ²

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το παρόν κείμενο αποτελεί μια προσπάθεια γνωριμίας του ελληνικού κοινού με την πρόσφατη υιοθετημένη Οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) για την εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον σχεδίων και προγραμμάτων. Η συγκεκριμένη Οδηγία για τις Στρατηγικές Περιβαλλοντικές Εκτιμήσεις (ΣΠΕ) έχει έναν σαφώς χωρικό προσανατολισμό - και έτσι παρουσιάζει έντονο γεωγραφικό ενδιαφέρον για τα κράτη μέλη - καθώς σύμφωνα με τις διατάξεις της, πολεοδομικά/χωροταξικά/τομεακά³ σχέδια και προγράμματα θα πρέπει να συνοδεύονται από μια μελέτη για τις πιθανές περιβαλλοντικές επιπτώσεις των προτάσεων και εναλλακτικών λύσεων που αναφέρονται σε αυτά. Στο παρόν άρθρο, παρουσιάζονται οι σημαντικότερες απαιτήσεις της Οδηγίας ΣΠΕ και σύντομα σχολιάζονται τα ζητήματα που πιθανώς να προκύψουν κατά την εφαρμογή της στην Ελλάδα. Ο συγγραφέας ευελπιστεί στην ενημέρωση του επιστημονικού κόσμου και του κοινού γενικότερα ώστε να συνεισφέρει στην μείωση των φαινόμενων που παρατηρήθηκαν με την προηγούμενη εφαρμογή της 'μητρικής'⁴ Οδηγίας για την περιβαλλοντική εκτίμηση αναπτυξιακών έργων (CEC/83/337).

ABSTRACT

This paper encapsulates an attempt to introduce to the Greek audience, the recently enacted EU-wide Directive 'on the environmental assessment of certain plans and programmes on the environment' [commonly known as the Strategic Environmental Assessment (SEA) Directive (2001/42/EC)]. The most relevant requirements of the Directive are presented and the issues that are likely to be discussed following the implementation efforts in member states in general and in Greece in particular are highlighted. Particular attention is paid to the Greek case. The implementation failures associated with the transportation of the Environmental Impact Assessment Directive of certain development projects (85/337/CEC) leave no room for optimism as regards the implementation of the current SEA Directive. This paper is based on the debate constructed during a series of seminars held in Dublin and Cork on the 9th and 10th October 2001 for the purpose of raising awareness of the requirements of the SEA Directive through a discussion of SEA experience elsewhere in Europe. It aims therefore at raising the awareness of the relevant scientific disciplines and the public on the requirements of the Directive so as to contribute to its smoothest incorporation to the Greek planning and legislative system.

The paper provides answers to 18 questions relative to the Directive's requirements. The questions are structured in 6 thematic groups including the type of projects that will be specified for assessment (the Directive's scope),

1:COMING TO TERMS WITH THE RECENTLY ENACTED EU DIRECTIVE ON THE STRATEGIC ENVIRONMENTAL ASSESSMENT (SEA) OF CERTAIN PLANS AND PROGRAMMES ON THE ENVIRONMENT (2001/42/EC). Η Αγγλική ορολογία είναι 'Strategic Environmental Assessment' (SEA) και αναφέρεται στις Εκτιμήσεις Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων από στρατηγικές δράσεις όπως σχέδια, προγράμματα, πολιτικές, νομοθετικές διατάξεις κτλ. Για το πλήρες κείμενο της τροποποιημένης Οδηγίας, επισκεφθείτε την εξής σελίδα στο Internet: <<http://europa.eu.int/comm/dg11/eia/sea-legal/context.htm>>.

2:Δρ. Ευθύμης Ζαγοριανάκος - T.A.T.M., MSc (Env. Economics), Mphil (Env. Planning), PhD (Env. Transport Management), zagoriae@hotmail.com.

³:με αντικείμενο δηλαδή συγκεκριμένους τομείς όπως γεωργία, δασοπονία, αλιεία, ενέργεια, βιομηχανία, μεταφορές, διαχείριση αποβλήτων, διαχείριση υδάτινων πόρων, τηλεπικοινωνίες, τουρισμό.

⁴ Η Οδηγία ΣΠΕ για σχέδια και προγράμματα αναπτυξιακά έργα(2001/42/EC)] όπως μπορεί να φανεί από το κείμενο του παρόντος άρθρου, αποτελεί συνέχεια τόσο μεθοδολογικά όσο και ως διαδικασία, της Οδηγίας ΜΠΕ για αναπτυξιακά έργα (CEC/83/337).

the requirements for public participation and consultation, the possible 'costs and benefits' for member states and the environment, its contribution to Sustainable Development, and the perspective requirements for its successful implementation. The paper concludes by stating that although the adopted text is far from being the 'state of the art' within current SEA practice outside and within the Union, it nevertheless provides for an elementary assessment framework common to all member states within which Sustainable Development can be pursued. This could not be otherwise since the Directive's text can be viewed as a compromise between the technocratic and democratic process followed during its preparation (dated back to the early 1970s).

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η πρόσφατη υιοθέτηση της Κοινοτικής Οδηγίας για 'την εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον σχεδίων και προγραμμάτων' (Οδηγία ΣΠΕ) δημιούργησε την υποχρέωση στις χώρες-μέλη να αρχίσουν να προετοιμάζονται για την νομοθετική και θεσμική της μεταφορά στο πολεοδομικό/χωροταξικό και προγραμματικό πλαίσιο κάθε χώρας. Στο πλαίσιο λοιπόν των 'προετοιμασιών υποδοχής' της Οδηγίας, αρκετά κράτη-μέλη διοργανώνουν διάφορες ημερίδες και σεμινάρια. Ο γράφων έλαβε μέρος σε μια σειρά σεμιναρίων στο Δουβλίνο και στο Κόρκ της Ιρλανδίας (9-10 Οκτωβρίου) όπου σκοπό είχαν να ενημερώσουν όλους τους άμεσα και έμμεσα ενδιαφερομένους για τις απαιτήσεις της Οδηγίας μέσα από την παρουσίαση της εμπειρίας σε ΣΠΕ διεθνώς, αλλά και μέσα από την συζήτηση για το πως η υιοθέτηση θα επηρεάσει τόσο το κοινό όσο και τις αρχές που θα κληθούν να συμμετέχουν στην διαδικασία ΣΠΕ.

Το άρθρο αυτό ευελπιστεί να παίξει παρόμοιο ενημερωτικό ρόλο, και το προσπαθεί μέσα από την διαλεύκανση 18 βασικών σημείων για την φύση και τις δυνατότητες της Οδηγίας να συνεισφέρει στην επίτευξη της Βιώσιμης Ανάπτυξης (στόχος που έχει τεθεί στο προσχέδιο της ίδιας της Οδηγίας). Σύμφωνα με την σχετική βιβλιογραφία⁵, η Ελλάδα είναι μια από τις χώρες που στο παρελθόν αντιτάχθηκαν στην ιδέα της υιοθέτησης της συγκεκριμένης Οδηγίας. Επίσης η εμπειρία της Ελλάδας με την Οδηγία για την εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον από έργα' (ΕΠΕ) (85/337/ΕΟΚ)⁶ έχει συναντήσει ήδη ανυπέβλητα εμπόδια από την αρχή της προηγούμενης δεκαετίας όπου και ενσωματώθηκε στο ελληνικό Δίκαιο (με τον Ν. 1650/86), με το κυριότερο την αδυναμία των ελεγκτικών μηχανισμών για αποτελεσματική παρακολούθηση των 'περιβαλλοντικών όρων' (Zagorianakos E., 1996). Λαμβάνοντας υπόψιν τα παραπάνω, το παρόν κείμενο ευελπιστεί να ενημερώσει αυτούς που θα ασχοληθούν έμμεσα ή άμεσα με τις απαιτήσεις της Οδηγίας όπως οι πολεοδόμοι, χωροτάκτες, υπάλληλοι πολεοδομικών γραφείων, υπάλληλοι Υπουργείων, περιβαλλοντικές οργανώσεις, ΟΤΑ, και ο απλός πολίτης που θέλει να συμμετέχει στην διαδικασία ΣΠΕ (είτε για να υποβάλει ένσταση κατά κάποιας απόφασης είτε - πιο ενεργά - για να συμμετέχει στην προετοιμασία σχεδιασμού μίας ΣΠΕ).

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ (ΣΠΕ)

1. Τι είναι οι Στρατηγικές Περιβαλλοντικές Εκτιμήσεις;

Υπάρχουν τόσο πολλοί ορισμοί του όρου ΣΠΕ στην βιβλιογραφία, που έχει παρομοιαστεί με αυτόν της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Ο ορισμός που αναφέρεται στην Οδηγία αφορά την '**διαδικασία κατά την οποία πραγματοποιείται εκτίμηση των πιθανών επιπτώσεων ενός σχεδίου ή προγράμματος στο περιβάλλον**'. Η διαδικασία ΣΠΕ, συγγενεύει με την διαδικασία Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΕΠΕ) που αφορά έργα (και όχι σχέδια και προγράμματα) στο ότι και οι δύο διαδικασίες στοχεύουν στην τροποποίηση προτεινόμενων ενεργειών ώστε να μειωθούν οι πιθανές αρνητικές επιπτώσεις τους. Διαφέρουν ωστόσο στο ότι η ΣΠΕ συμμετέχει πολύ νωρίτερα μέρος στην αναπτυξιακή διαδικασία αφού πραγματοποιείται κατά την διάρκεια της διαδικασίας σχεδιασμού, της εκπόνησης δηλαδή σχεδίων και προγραμμάτων, παρά σημειακών έργων.

⁵ Ενδεικτικά αναφέρονται οι εξής βιβλιογραφικές αναφορές: Lee and Hughes, 1995; Feldmann, 1998; Sadler and Verheem, 1996; Sheate 1996, Zagorianakos 1999, 2000, 2001.

⁶ Όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία 97/11/ΕΟΚ.

2. Τι είναι η Οδηγία ΣΠΕ;

Η Οδηγία για 'την εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον προγραμμάτων και σχεδίων' ή Οδηγία ΣΠΕ υιοθετήθηκε στις 27 Ιουνίου 2001 και υποχρεώνει τις αρχές οι οποίες αναλαμβάνουν την προετοιμασία πολεοδομικών, χωροταξικών και τομεακών σχεδίων και προγραμμάτων να αναλάβουν επίσης και μία διαδικασία ΣΠΕ η οποία θα περιλαμβάνει την εκπόνηση μιας 'περιβαλλοντικής μελέτης' ή *Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για ΣΠΕ* στην οποία θα περιγράφονται οι πιθανές (θετικές και αρνητικές) επιπτώσεις των προτάσεων/δράσεων των σχεδίων και προγραμμάτων στο περιβάλλον έτσι ώστε να είναι δυνατή η λήψη διορθωτικών μέτρων. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να έχουν ολοκληρώσει τις διαδικασίες ενσωμάτωσης της Οδηγίας στα εθνικά νομοθετικά πλαίσια μέχρι την **21^η Ιουλίου 2004**.

3. Ποια είναι η μέχρι τώρα εμπειρία της Ελλάδας στην διεξαγωγή ΣΠΕ;

Η Ελλάδα κατά την διάρκεια της προετοιμασίας των προσχεδίων της Οδηγίας, τηρούσε επιφυλακτική έως αρνητική στάση θεωρώντας πως τα υπάρχοντα εργαλεία πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού και οι διατάξεις του νόμου πλαισίου για το Περιβάλλον (Ν. 1650/86) αρκούσαν για την προστασία του περιβάλλοντος. Έτσι είναι φυσικό να μην υπάρχει ούτε μία προσπάθεια εκπόνησης μιας ολοκληρωμένης διαδικασίας ΣΠΕ στην Ελλάδα, αλλά ούτε και σχετικός όρος μέχρι πρόσφατα (ή τουλάχιστον καθιερωμένος ως τέτοιος)⁷. Οι προσπάθειες που έχουν γίνει είναι λανθάνουσες με την έννοια ότι μέρος των απαιτήσεων της Οδηγίας βρίσκονται διάσπαρτες σε εκπονούμενα σχέδια και προγράμματα όπως για παράδειγμα σε αρκετές πολεοδομικές και χωροταξικές μελέτες αλλά και τομεακά προγράμματα όπως στη 'μελέτη εφαρμογής του τραμ' και στο 'Ολυμπιακό Σχέδιο Μεταφοράς', χάνοντας έτσι τον συστηματικό και συνεκτικό χαρακτήρα των ΣΠΕ της Οδηγίας. Η ουσιαστική επομένως ενσωμάτωση της Οδηγίας στις ιδιαιτερότητες της ελληνικής πολεοδομικής και χωροταξικής πραγματικότητας προϋποθέτει την συλλογή αυτών των 'διάσπαρτων στοιχείων ΣΠΕ' και την ενσωμάτωση τους σε προδιαγραφές ΣΠΕ, για κάθε τύπο σχεδίου που θα καλύπτει η Οδηγία (Zagorianakos E., 1999).

ΘΕΜΑΤΑ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ

4. Ποια σχέδια και προγράμματα πληρούν τις προϋποθέσεις για να υποβληθούν σε ΣΠΕ;

Η Οδηγία χρησιμοποιεί ένα κανονιστικό και ευέλικτο πλαίσιο κριτηρίων για να καθορίσει τα σχέδια και προγράμματα που θα υποβάλλονται σε διαδικασία ΣΠΕ. Σύμφωνα λοιπόν με το κείμενο της Οδηγίας ως σχέδια και προγράμματα νοούνται αυτά που

α) εκπονούνται και/ή εγκρίνονται από μια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή που εκπονούνται από μια αρχή προκειμένου να εγκριθούν, μέσω νομοθετικής διαδικασίας, από το Κοινοβούλιο ή την Κυβέρνηση, και

β) απαιτούνται βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων (άρθρο 2).

Όσον αφορά την Ελλάδα, σε αυτήν την κατηγορία μπορούν να ενταχθούν τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια, οι πολεοδομικές μελέτες, ΣΧΟΑΠ, πλαίσια χωροταξικού σχεδιασμού⁸ του νόμου Ν.2742/99, οι μελέτες πράξεων εφαρμογής, οι ζώνες ειδικών κινήτρων αλλά και προγράμματα (με την έννοια των πολλών σημειακών έργων) όπως αυτά που αναφέρονται στον φάκελο των Ολυμπιακών έργων (π.χ. πρόγραμμα μεταφορών) αλλά και η κατασκευή του τραμ, η επέκταση του μετρό κ.α. Οι διαδικασίες ΣΠΕ θα εφαρμόζονται για σχέδια και προγράμματα τα οποία (άρθρο 3):

Α. εκπονούνται για την γεωργία, δασοπονία, αλιεία, ενέργεια, βιομηχανία, μεταφορές, διαχείριση αποβλήτων, διαχείριση υδάτινων πόρων,

⁷ Αυτό αποδίδεται στην έλλειψη διάλογου για ΣΠΕ στην Ελλάδα με αποτέλεσμα να επικρατεί άγνοια. Με το παρόν άρθρο προτείνονται οι όροι 'Στρατηγικές Περιβαλλοντικές Εκτιμήσεις' (Strategic Environmental Assessment) ώστε να διαχωριστεί από την Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΕΠΕ) για αναπτυξιακά έργα, 'Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για ΣΠΕ' (SEA report) ώστε να διαχωριστεί από την Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) για αναπτυξιακά έργα.

⁸ Ο Ν.2742/99 προβλέπει σειρά εργαλείων χωρικής ανάπτυξης όπως το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (άρθρο 7 παρ. 3 Ν.2742/99), το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (άρθρο 8 Ν.2742/99) και τις Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (άρθρο 11 Ν.2742/99).

τηλεπικοινωνίες, τουρισμό, χωροταξία ή χρήση του εδάφους. Απαραίτητη προϋπόθεση που θα πρέπει να πληρούν τα παραπάνω 'τομεακά' σχέδια και προγράμματα είναι ότι θα πρέπει να καθορίζουν το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων που απαριθμούνται στα παραρτήματα I και II της Οδηγίας για την εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον από έργα' ή Οδηγίας Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (85/337/ΕΟΚ)⁹,

Β. λόγω των συνεπειών που ενδέχεται να έχουν σε ορισμένους τόπους, απαιτείται η εκτίμηση των περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων βάσει της Οδηγίας για τους Βιότοπους¹⁰.

Η Οδηγία επιτρέπει στα κράτη-μέλη να απορρίψουν κάποια από τα παραπάνω σχέδια και προγράμματα από την διενέργεια μιας πλήρους διαδικασίας ΣΠΕ (άρθρο 3, παρα. 3). Αυτό μπορεί να συμβεί στην περίπτωση που τα κράτη-μέλη δείξουν πως οι επιπτώσεις στο περιβάλλον των σχεδίων και προγραμμάτων που 'καθορίζουν την χρήση μικρών περιοχών σε τοπικό επίπεδο και οι 'ήσσονες τροποποιήσεις' των παραπάνω σχεδίων και προγραμμάτων της παραγράφου Α και Β, δεν είναι σημαντικές. Τα κράτη μέλη, παρότι είναι ελεύθερα να επιλέξουν τον τρόπο με τον οποίο θα απορρίψουν κάποια σχέδια και προγράμματα από τις απαιτήσεις της Οδηγίας, θα είναι όμως υποχρεωμένα να χρησιμοποιήσουν τα κατάλληλα κριτήρια που εκτίθενται στο Παράρτημα II της Οδηγίας για να στηρίξουν μια τέτοια απόφαση¹¹.

Από την άλλη πλευρά, η Οδηγία δίνει την ευελιξία στα κράτη-μέλη να επιλέξουν επιπλέον σχέδια και προγράμματα από αυτά που καθορίζονται παραπάνω και τα οποία έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα (άρθρο 3, παρα.4). Είναι δυνατόν να συμπεριλαμβάνονται και άλλοι τομείς εκτός των παραπάνω, με την προϋπόθεση όμως ότι 'αυτά καθορίζουν το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων' και έχει κριθεί πως 'ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον'.

Αξίζει να αναφερθεί ότι παρότι η εκτίμηση των επιπτώσεων των προς ψήφιση 'πολιτικών προτάσεων' στο περιβάλλον είχε συμπεριληφθεί στα προηγούμενα προσχέδια της Οδηγίας, στο υιοθετημένο κείμενο έχει αποσυρθεί. Η απόφαση αυτή της Επιτροπής έρχεται σε μια περίοδο όπου η εφαρμογή ΣΠΕ για 'πολιτικές' πληθαίνουν διαρκώς τόσο έξω όσο και μέσα στην ΕΕ. Φυσικά, μια ελεύθερη ερμηνεία της Οδηγίας θα υποστήριζε πως οι 'πολιτικές' πληρούν τον όρο του άρθρου 2 '...που εκπονούνται και/ή εγκρίνονται από μια αρχή ...' θα δυσκολευόταν όμως να δείξει τον τρόπο με τον οποίο 'καθορίζουν το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων ...' εξαιτίας της συνήθους έλλειψης λεπτομερών προτάσεων στο επίπεδο των πολιτικών¹². Το θέμα της εκτίμησης των επιπτώσεων των προς ψήφιση 'πολιτικών προτάσεων' στο περιβάλλον παραμένει ανοικτό καθώς η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα επανεξετάσει το ζήτημα κατά την πρώτη αξιολόγηση της εφαρμογής της Οδηγίας (2 χρόνια μετά από την ημέρα εφαρμογής της στα κράτη μέλη).

5. Γιατί σχέδια και προγράμματα τα οποία χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Συνοχής και το Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης δεν συμπεριλαμβάνονται στην Οδηγία παρότι πληρούν τις προϋποθέσεις της Οδηγίας ΣΠΕ;

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να μην συμπεριλάβει στο αντικείμενο της Οδηγίας τα σχέδια και προγράμματα που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ. Ο περιορισμός όμως αυτός φαίνεται να ισχύει μόνο για τον τωρινό 'γύρο' χρηματοδοτήσεων (2000-2006) καθώς η Επιτροπή έχει δεσμευτεί για την εφαρμογή των απαιτήσεων της Οδηγίας ΣΠΕ στους επόμενους 'γύρους' χρηματοδότησης των Διαρθρωτικών Ταμείων. Προς στιγμήν, υπάρχει ξεχωριστή νομοθεσία της ΕΕ η οποία επιβάλλει την εφαρμογή μιας μορφής ΕΠΕ για αυτού του είδους τα σχέδια και προγράμματα.

⁹ Όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία 97/11/ΕΟΚ.

¹⁰ Οδηγία 92/94/ΕΚ για την διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας που τροποποιήθηκε πρόσφατα από την Οδηγία 97/62/ΕΚ.

¹¹ Η Οδηγία καθορίζει συγκεκριμένα 'κριτήρια επιλογής' τα οποία παρατίθενται στο Παράρτημα II της Οδηγίας και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον καθορισμό του 'βαθμού σοβαρότητας' των πιθανών επιπτώσεων. Τα κράτη μέλη έχουν την ευχέρεια να κάνουν χρήση των κριτηρίων αυτών για να εξετάσουν την κάθε περίπτωση ξεχωριστά, να καθορίσουν συγκεκριμένους τύπους σχεδίων και προγραμμάτων (με την μορφή λίστας) που θα υποβάλλονται σε διαδικασία ΣΠΕ, ή να επιλέξουν έναν συνδυασμό των δύο παραπάνω τρόπων επιλογής.

¹² Η πολιτική, για παράδειγμα, για την ανάπτυξη της βιομηχανίας στην Ελλάδα είναι απίθανο να αναφέρεται σε λεπτομέρειες για την κατασκευή συγκεκριμένων θέσεων αναπτυξιακών έργων).

6. Θα λαμβάνονται υπόψιν οι κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις στις Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για ΣΠΕ;

Η Οδηγία εστιάζει στην εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και μόνο αλλά αυτό δεν εμποδίζει τον υπεύθυνο/η για μία ΣΠΕ να συμπεριλάβει και κοινωνικο-οικονομικές επιπτώσεις στην ανάλυση των επιπτώσεων. Η πιο πιθανή εκδοχή της μελλοντικής εμπειρίας από την εφαρμογή ΣΠΕ είναι η διεξαγωγή δύο παράλληλων αλλά μην συγκοινωνούντων διαδικασιών: η ΣΠΕ (περιβάλλον) και η συνήθης διαδικασία σχεδιασμού (κοινωνία-οικονομία). Το κατά πόσο οι δυο αυτές διαδικασίες θα ενημερώνουν η μία την άλλη για τον καθορισμό κοινά αποδεκτών προτάσεων θα καθορίσει και την επιτυχία της ενσωμάτωσης της Οδηγίας στα κράτη μέλη. Διεθνής καλή πρακτική κατά την εφαρμογή ΣΠΕ έχει δείξει ότι ο 'βιώσιμος' χαρακτήρας της προωθείται στην περίπτωση που αυτή παίρνει μέρος σε κάθε φάση της διαδικασίας σχεδιασμού (Sustainable Appraisal) αποτελώντας έτσι αναπόσπαστο μέρος της αντί να έχει έναν παράλληλο\ενημερωτικό ρόλο (DoE 1993; Therivel and Thompson, 1996; Zagorianakos, 2001; Sadler and Verheem, 1996).

7. Πως μπορούν οι ΣΠΕ να βοηθήσουν στην προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης;

Οι ΣΠΕ, όπως κάθε άλλο περιβαλλοντικό διαχειριστικό εργαλείο, δεν αποτελεί μονόδρομο για την επίτευξη της Βιώσιμης Ανάπτυξης αφού αυτή προϋποθέτει την επίτευξη όχι μόνο περιβαλλοντικών αλλά και κοινωνικών και οικονομικών στόχων. Σίγουρα όμως συμβάλει στην επίτευξη των κατάλληλων συνθηκών για την ανάπτυξη της, ειδικά στην περίπτωση όπου η διαδικασία ΣΠΕ ενσωματώνεται (ή καλύτερα 'ολοκληρώνεται') αρμονικά στην διαδικασία σχεδιασμού στην οποία καλείται να πάρει μέρος. Έτσι τα οφέλη από την έγκαιρη αποφυγή των αρνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων στο επίπεδο των σχεδίων, θα μεταφερθούν στο επίπεδο των έργων, με τα πιθανά προτεινόμενα έργα να προτείνονται προς χωροθετηση σε περιοχές όπου ελαχιστοποιούν τις αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

ΟΦΕΛΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ (ΕΦΑΡΜΟΓΗ)

8. Ποιος θα είναι υπεύθυνος για την ουσιαστική εφαρμογή ΣΠΕ;

Η Οδηγία τοποθετεί την ευθύνη για την εφαρμογή της διαδικασίας ΣΠΕ στην αρχή που θα εκπονήσει την Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για ΣΠΕ. Θεωρεί επίσης υπεύθυνα τα κράτη-μέλη για την εξασφάλιση της ικανοποιητικής ποιότητας των μελετών ΣΠΕ. Παρόλα αυτά, τα θέματα σχετικά με το ποιος θα εφαρμόσει τις σχετικές διατάξεις σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και ποιοι θα είναι υπεύθυνοι για την αξιολόγηση της ποιότητας των μελετών, είναι μέχρι σήμερα αναπάντητα. Η μεταφορά των απαιτήσεων της Οδηγίας στο ελληνικό δίκαιο είναι ευθύνη της κυβέρνησης η οποία θα αποφασίσει τον τρόπο με τον οποίο θα εφαρμοστούν τα άρθρα της σε εθνικό, περιφερειακό, χωροταξικό και τοπικό επίπεδο. Το σίγουρο είναι πως θα χρειαστούν ξεκάθαρες προδιαγραφές και υποδείξεις από την ελληνική κυβέρνηση ιδιαίτερα όσον αφορά τις ευθύνες και υποχρεώσεις περιφερειακών και τοπικών αρχών.

9. Ποια θα είναι τα οφέλη και ποιες οι 'προκλήσεις' της διαδικασίας ΣΠΕ;

Κατά την διάρκεια των σεμιναρίων, αναγνωρίστηκε από τους συνέδρους πως η συμμετοχή των ΣΠΕ από την αρχή της διαδικασίας σχεδιασμού, συμβάλει θετικά στην αντιμετώπιση προβλημάτων που σχετίζονται με αυτή την διαδικασία. Τονίστηκε επίσης πως η ουσιαστική εφαρμογή της διαδικασίας ΣΠΕ ενδέχεται να εξοικονομήσει χρόνο και χρήματα για την υπεύθυνη αρχή αφού ενδέχεται να μειώσει τις ενστάσεις και καταγγελίες κατά την διαδικασία αδειοδότησης ενός έργου. Άλλα οφέλη μπορεί να είναι η μείωση των τροποποιήσεων ενός σχεδίου και γενικότερα ο προσανατολισμός της αναπτυξιακής διαδικασίας προς την κατεύθυνση ενός μοντέλου σχεδιασμού που θα είναι πιο οργανωμένος, περιεκτικός και διαφανής. Επίσης η διαδικασία ΣΠΕ θα αναγκάσει τους πολιτικούς και γενικότερα αυτούς που παίρνουν τις αποφάσεις για τις εγκρίσεις των σχεδίων και προγραμμάτων να επιδεικνύουν περισσότερη διαφάνεια στον τρόπο λήψης των αποφάσεων τους (αφού οι λόγοι που οδήγησαν στην τελική απόφαση για έγκριση ή μη θα πρέπει να αναγράφεται και δημοσιεύεται), καθώς και να λαμβάνουν υπόψιν τις προβλεπόμενες περιβαλλοντικές επιπτώσεις των εναλλακτικών σεναρίων ανάπτυξης μιας περιοχής.

Από την άλλη μεριά, οι ΣΠΕ θα εισάγουν νέες διαδικασίες και διοικητικά καθήκοντα για τα οποία θα απαιτηθούν μεγαλύτερη διάρκεια και κόστος εφαρμογής από πριν. Επίσης η Οδηγία θα απαιτήσει καινούριες προσπάθειες για την συλλογή και ανάλυση δεδομένων, ο βαθμός λεπτομέρειας των οποίων θα συμβαδίζει με το

επίπεδο εφαρμογής των ΣΠΕ (δηλαδή ανάλογα με την γεωγραφική θέση, τύπο και λεπτομέρεια ανάλυσης του κάθε σχεδίου ή προγράμματος).

10. Ποιος θα είναι ο ρόλος του κοινού στην διαδικασία ΣΠΕ;

Η Οδηγία δίνει την *'έγκαιρη και πραγματική ευκαιρία'* στο κοινό (άρθρο 6) να εκφράσει τις απόψεις του για το σχέδιο ή πρόγραμμα και την Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων που την συνοδεύει, πριν αυτό εγκριθεί. Ο ρόλος του όμως εκτός από συμβουλευτικός μπορεί να είναι πιο συμμετοχικός (και έτσι πιο ενεργητικός) και να περιλαμβάνει:

- την προσφορά πληροφορίας η οποία είτε δεν είναι διαθέσιμη είτε δεν έχει ληφθεί υπόψιν κατά την προετοιμασία της περιβαλλοντικής μελέτης,
- την κατάθεση απόψεων για τα θετικά και αρνητικά σημεία των πιθανών εναλλακτικών λύσεων, και
- την προσφορά ενημερωμένης και περιοδικής πληροφορίας χρήσιμης κατά τον έλεγχο¹³ των πραγματικών επιπτώσεων των προτάσεων που αναφέρονταν στο εγκριθέν σχέδιο ή πρόγραμμα.

Ο ρόλος των πολιτών αλλά και διαφόρων ενδιαφερόμενων οργανισμών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων θα μπορούσε επίσης να είναι αυτός όπου θα διασφάλιζε την απρόσκοπτη εφαρμογή όλων των διατάξεων της Οδηγίας καθώς και την διαφάνεια και *'συμμετοχικότητα'* της διαδικασίας ΣΠΕ. Διεθνής (μεμονωμένη παρόλα αυτά) εμπειρία με ΣΠΕ στο παρελθόν έχει αναδείξει την αρμονική συνεργασία Περιβαλλοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και αρχών υπεύθυνων για την σύνταξη ΣΠΕ αφού η συμμετοχή τους ήταν συνεχής και σε όλα τα στάδια της διαδικασίας.

Το θέμα των διαβουλεύσεων (εφαρμογή του άρθρου 6) αποτελεί ίσως το πιο σημαντικό εμπόδιο για την επιτυχημένη εφαρμογή της Οδηγίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Όσον αφορά την Ελλάδα, είναι άποψη του γράφοντος πως η πιο ενδιαφέρουσα πρόκληση θα ήταν η ουσιαστική εφαρμογή του ελέγχου των πραγματικών επιπτώσεων εγκεκριμένων ήδη σχεδίων (άρθρο 10) αφού αυτό θεωρείται ίσως το πιο σημαντικό πρόβλημα της *'μητρικής'* Οδηγίας ΕΠΕ για τα έργα (85/337/ΕΟΚ). Η Οδηγία ΣΠΕ, δίνει περισσότερα κίνητρα και δυνατότητες για ουσιαστική παρακολούθηση των πραγματικών επιπτώσεων (μετά την έγκριση και κατά την εφαρμογή του σχεδίου) αφού τα σχέδια έχουν μια περιοδικότητα στην εκπόνηση τους (κάτι που δεν ισχύει για τα έργα) που κάνει την παρακολούθηση ουσιαστική και διευκολύνει το έργο του διαχειριστή ΣΠΕ. Η εφαρμογή της Οδηγίας για την εκτίμηση των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων έργων, έχει δείξει πως οι ΜΠΕ για έργα είναι συνήθως *'μιας χρήσης'* και σπάνια ελέγχεται η ακρίβεια των προβλέψεων στην πράξη, ακόμα και σε περιπτώσεις όπου οι προβλέψεις είναι εμφανώς άστοχες.

11. Θα μπορέσουν οι ΣΠΕ να μειώσουν τις ενστάσεις σε αμφισβητούμενα έργα;

Η ύπαρξη δύο Οδηγιών για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις έργων (85/337/ΕΟΚ) και σχεδίων/προγραμμάτων (2001/42/ΕΚ) δίνει περισσότερες ευκαιρίες για συμμετοχή του κοινού στην διαδικασία λήψης αποφάσεων που αφορούν το περιβάλλον. Οι ΣΠΕ θα μπορούσαν να μειώσουν την σοβαρότητα και πιθανώς την χρονική διάρκεια των ενστάσεων και να δώσουν την δυνατότητα να εκφραστούν και να συζητηθούν θέσεις και αντιθέσεις νωρίς στην διαδικασία σχεδιασμού. Κανείς όμως δεν μπορεί να υποστηρίξει ότι η διεξαγωγή ΣΠΕ θα αποτρέψει την κατάθεση ενστάσεων κατά σχεδίων ή μετέπειτα έργων. Πολλά εξαρτώνται από τον τρόπο εφαρμογής της ΣΠΕ, και από το πόσο ανοικτή και επικοινωνιακή θα είναι η εφαρμογή της.

ΟΦΕΛΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ (ΤΕΧΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ)

12. Τι συμβαίνει στην περίπτωση *'διασυννοριακών'* περιβαλλοντικών επιπτώσεων;

Σύμφωνα με το άρθρο 7, στην περίπτωση όπου η εκπόνηση ενός σχεδίου ή προγράμματος ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον σε άλλο κράτος μέλος, τότε θα πρέπει να διαβιβαστεί στο κράτος μέλος που

¹³ Το άρθρο 10 της Οδηγίας αναφέρεται στην υποχρεωτική παρακολούθηση των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή των σχεδίων και προγραμμάτων. Πρόκειται δηλαδή για μια *'εκ των υστέρων'* (ex-post) εκτίμηση των επιπτώσεων και στην ουσία για τον έλεγχο της πρόβλεψης που έγινε στην μελέτη για ΣΠΕ του σχεδίου ή προγράμματος έτσι ώστε οι αρμόδιες αρχές να μπορούν να αναλάβουν *'κατάλληλη επανορθωτική δράση'* σε περίπτωση αστοχίας των προβλέψεων.

ενδεχομένως υποστεί τις συνέπειες, ένα αντίγραφο του προκαταρκτικού σχεδίου καθώς και η σχετική μελέτη ΣΠΕ. Η Ελλάδα δεν συνορεύει με κάποιο κράτος μέλος και έτσι ενδέχεται να μην κάνει χρήση του άρθρου 7. Αυτό όμως είναι κάτι που θα αλλάξει στο μέλλον με την εισαγωγή άλλων χωρών στην ΕΕ. Εξάλλου, θα ήταν καλή πρακτική εάν τα ίδια τα κράτη-μέλη ενστερνιστούν την ιδέα των 'διασυνοριακών διαβουλεύσεων' σε τοπικό/περιφερειακό επίπεδο και αρχίσουν να ζητούν την γνώμη των αρχών γειτονικών περιοχών και να την ενσωματώνουν στην διαδικασία ΣΠΕ των σχεδίων και προγραμμάτων που καταρτίζουν.

13. *Τι θα περιλαμβάνει μια Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για ΣΠΕ;*

Το Παράρτημα Ι της Οδηγίας παρουσιάζει έναν κατάλογο 10 σημείων με την πληροφορία που θα πρέπει να αναφέρεται στην μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων για ΣΠΕ (ή Στρατηγική ΜΠΕ). Η ιδιαιτερότητα βέβαια του κάθε διαφορετικού τύπου σχεδίου ή προγράμματος που καλύπτει η Οδηγία δεν μπορεί να εξαντληθεί σε αυτόν τον κατάλογο καθώς οι στόχοι και η γεωγραφική εμβέλεια κάθε ΣΠΕ εξαρτάται από παράγοντες όπως το επίπεδο σχεδιασμού/προγραμματισμού (περιφερειακά, χωροταξικά, σχέδια πόλεως, ΣΧΟΑΠ, μελέτες εφαρμογής κ.τ.λ.), τον τομεακό αντικείμενο σχεδιασμού (σχέδια μεταφορών, διάθεσης αποβλήτων, αγροτικής ανάπτυξης κ.τ.λ.), την υπάρχουσα κατάσταση του περιβάλλοντος που θα επηρεαστεί άμεσα, καθώς και την διαθεσιμότητα ή μη πρωτογενών στοιχείων για την περιοχή μελέτης. Είναι λοιπόν σημαντικό να τονιστεί ότι η ουσιαστική εφαρμογή της Οδηγίας προϋποθέτει την έκδοση συγκεκριμένων οδηγιών ή προδιαγραφών από τα κράτη-μέλη σχετικά με την πληροφορία που θα πρέπει να περιέχεται στις μελέτες ΣΠΕ για κάθε τύπο σχεδίου και προγράμματος.

14. *Έως ποιον βαθμό λεπτομέρειας θα πρέπει να φθάσει η εκτίμηση των επιπτώσεων;*

Δεδομένου ότι διαφορετικοί τύποι σχεδίων και προγραμμάτων θα υποβάλλονται σε διαδικασία ΣΠΕ, είναι φυσικό ο βαθμός λεπτομέρειας της ανάλυσης των επιπτώσεων να είναι παρόμοιος με το περιεχόμενο και το επίπεδο λεπτομερειών στο σχέδιο ή πρόγραμμα. Κατά την εκτίμηση των επιπτώσεων θα πρέπει να λαμβάνονται επίσης υπόψιν το στάδιο της διαδικασίας λήψης απόφασης και το βαθμό στον οποίο ορισμένα θέματα αξιολογούνται καλύτερα σε διαφορετικά επίπεδα της διαδικασίας ΣΠΕ και ΕΠΕ. Μια ΣΠΕ για ένα σχέδιο πόλεως για παράδειγμα θα απαιτεί μεγαλύτερη αναλυτική ικανότητα από ένα εθνικό αναπτυξιακό σχέδιο οι προτάσεις του οποίου θα είναι αναμφίβολα πιο γενικής κατεύθυνσης.

15. *Υπάρχει αρκετή πληροφορία για το περιβάλλον ώστε να στηρίξει τις ΣΠΕ; (π.χ. Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών)*

Δυστυχώς το πρόβλημα ανεύρεσης ενημερωμένης και αξιόπιστης πληροφορίας για την διεξαγωγή ΣΠΕ δεν είναι μόνο ελληνικό, αλλά απασχολεί και τα άλλα κράτη-μέλη. Το πρόβλημα μεγεθύνεται εξαιτίας της ίδιας της φύσης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων τα οποία μπορούν να έχουν μεγάλες χωρικές κατανομές και χρονικές διάρκειες (π.χ. ατμοσφαιρική ρύπανση). Η αβεβαιότητα λοιπόν στην πρόβλεψη είναι ένα ζήτημα που μπορεί να αντιμετωπιστεί με την κοινή χρήση ή δανεισμό για παράδειγμα πληροφοριών βάσεων δεδομένων είτε σε διακρατικό (στην περίπτωση διασυνοριακών επιπτώσεων) είτε σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Σε περιπτώσεις όπου (ακόμα και με την διαθεσιμότητα βάσεων δεδομένων) οι εκτιμήσεις είναι αβέβαιες, τότε αυτές θα πρέπει να περιγραφούν στην μελέτη ΣΠΕ.

ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

16. *Ποιες θα είναι οι επαγγελματικές ειδικότητες που θα απαιτηθούν για την επιτυχή διεκπεραίωση μιας ΣΠΕ;*

Διάφορες τεχνικές επιδεξιότητες θα πρέπει να αναπτυχθούν όπως η επικοινωνία με τις αρχές και το κοινό για θέματα ΣΠΕ σε τοπικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, συλλογή στοιχείων για την εκπόνηση μελέτης ΣΠΕ, και ενσωμάτωση της διαδικασίας ΣΠΕ σε υπάρχοντα συστήματα σχεδιασμού. Οι επαγγελματίες που θα αναλάβουν μια διαδικασία ΣΠΕ θα πρέπει επίσης να αναζητήσουν τον τρόπο με τον οποίο επηρεάζουν/συνδέονται οι αποφάσεις άλλων σχεδίων και προγραμμάτων με το υπό μελέτη σχέδιο ή πρόγραμμα, τις προτάσεις του σχεδίου ή προγράμματος που υποβάλλεται σε διαδικασία ΣΠΕ, αλλά και να ενημερωθούν για το πως θα ενσωματώσουν τις απαιτήσεις άλλων Οδηγιών της ΕΕ στην διαδικασία ΣΠΕ.

17. Ποια είναι τα επόμενα βήματα για την μεταφορά της Οδηγίας στα κράτη μέλη;

Η Ελλάδα έχει φτωχές επιδόσεις σε σχέση με άλλα κράτη-μέλη όσον αφορά την εφαρμογή της Οδηγίας ΕΠΕ για έργα (85/337/ΕΚ)¹⁴ και της Οδηγίας για την διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (Lee and Hughes, 1995; Sadler and Verheem, 1996; Zagorianakos 1996; WWF, 1999). Αρκετά πράγματα θα μπορούσαν να γίνουν τα επόμενα χρόνια για να προετοιμάσουν καλύτερα την Ελλάδα για την επιτυχημένη εφαρμογή των απαιτήσεων της Οδηγίας. Οι πιθανοί συντονιστές ΣΠΕ για παράδειγμα (είτε πρόκειται για επιστήμονες που ασχολούνται με το περιβάλλον είτε για σχεδιαστές του χώρου), θα μπορούσαν να αναπτύξουν και να δοκιμάσουν μεθοδολογικά εργαλεία και τεχνικές εκτίμησης για ΣΠΕ που να πληρούν τις απαιτήσεις της Οδηγίας. Διάφορες αρχές και θεσμοί όπως το κράτος, ερευνητικοί φορείς, περιβαλλοντικές και άλλες μη κυβερνητικές οργανώσεις θα μπορούσαν να αναλάβουν δραστηριότητες όπως την διεξαγωγή έρευνας, εκπαίδευσης, σεμιναρίων τεχνικής κατάρτισης, πιλοτικές ΣΠΕ, ίδρυση συμβουλευτικών/ελεγκτικών θεσμών ΣΠΕ και ενσωμάτωσή τους σε φορείς/όργανα σχεδιασμού και προγραμματισμού.

ΣΥΝΤΟΜΗ ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ

18. Είναι η Οδηγία ότι 'καλύτερο' θα μπορούσαμε να έχουμε;

Η Οδηγία ΣΠΕ είναι αναμφίβολα μια 'συντηρητική' εκδοχή ΣΠΕ (Zagorianakos, 1999). Η αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σχεδίων και προγραμμάτων (ως μεθοδολογία) έχει κάνει την εμφάνισή της στην βιβλιογραφία και έχει εφαρμοστεί για τουλάχιστον τις τελευταίες 3 δεκαετίες. Η Οδηγία είναι μόνο μια μορφή ΣΠΕ, ένα αρκετά μινιμαλιστικό πλαίσιο ΣΠΕ¹⁵ το οποίο είναι ήδη αρκετά ξεπερασμένο αφού οι προδιαγραφές του έχουν ήδη ξεπεραστεί τόσο μέσα στα σύνορα της ΕΕ όσο (και κυρίως) έξω από αυτά¹⁶. Η Οδηγία όμως δεν θα μπορούσε να είναι κάτι καλύτερο από ότι είναι αφού είναι τόσο ένα γραφειοκρατικό/τεχνοκρατικό προϊόν όσο και το προϊόν της δημοκρατικής διαδικασίας υιοθέτησής της. Έτσι, (όπως συνήθως συμβαίνει σε αυτές τις περιπτώσεις) η μεθοδολογική αρτιότητα συμβιβάστηκε με την πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα και τις πολιτικές προτεραιότητες των κρατών μελών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

[1]CoR (Committee of the Regions), 1997, Opinion on the Proposal for a Council Directive on the Assessment of the effects of certain plans and Programmes on the Environment, CdR 172/97 fin, 19/20 November 1997, Brussels. informal consultation paper prepared by Tyldesley, D. and Associates, and CAG Consultants for CPRE, CPRE.

[2]CPRE (Commission for the Protection of Rural England), 1992, Strategic Planning and Sustainable Development, An informal consultation paper prepared by Tyldesley, D. and Associates, and CAG Consultants, for CPRE, CPRE.

[3]DoE (Department of the Environment), 1993, Environmental Appraisal of Development Plans: A Good Practice Guide, HMSO, London.

¹⁴ Όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία 97/11/ΕΟΚ.

¹⁵ Σύμφωνα με το προσχέδιο της Οδηγίας 'Απαιτείται επομένως να αναληφθεί δράση σε κοινοτικό επίπεδο προκειμένου να καθορισθεί ένα **στοιχειώδες** πλαίσιο εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων το οποίο θα θέτει τις γενικές αρχές του συστήματος εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ενώ οι λεπτομέρειες θα επαφίενται στα κράτη μέλη ...' (παρα. 8, υπογράμμιση συγγραφέα).

¹⁶ Συγκριτικά αξίζει να αναφερθεί ότι στην Αγγλία πριν 5 χρόνια (1997), σε περισσότερα από τα μισά πολεοδομικά, ρυθμιστικά και τοπικά σχέδια, εφαρμόζονταν 7 από τις 12 απαιτήσεις της Οδηγίας. Στην Ολλανδία, Δανία, Ιρλανδία κ.α., εφαρμόζονται ήδη διάφορες μορφές ΣΠΕ για κοινοβουλευτικές πολιτικές προτάσεις. Ας σημειωθεί πως οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις πολιτικών προτάσεων δεν περιλαμβάνεται στο κείμενο της Οδηγίας ΣΠΕ. Η σχετική διαδικασία στην Ολλανδία (η οποία ονομάζεται Environmental Test) δεν αποτελεί πλήρη ΣΠΕ αλλά πρόκειται για την κατάθεση στο Κοινοβούλιο μιας έκθεσης σχετικά με τις πιθανές περιβαλλοντικές επιπτώσεις κάθε υποψήφιου νόμου, πριν την κατάθεσή του στο Κοινοβούλιο.

- [4] ECOSOC (Economic and Social Committee of the European Communities), 1997, Opinion on the Proposal for a Council Directive on the Assessment of the effects of certain plans and Programmes on the Environment, [COM(96) 511 final-96/0304 SYN]', CES 608/97-96/0304 SYN, 29 May 1997, Brussels.
- [5] Feldmann, L., 1998, The European Commission's Proposal for a Strategic Environmental Assessment Directive: Expanding the scope of Environmental Impact Assessment in Europe, Environmental Impact Assessment Review, (73), January 1998.
- [6] Lee, N. and Hughes, J., 1995, Strategic Environmental Assessment: Legislation and Procedures in the Community, Final Report, Volume 1 and 2, EIA Centre, University of Manchester, Manchester.
- [7] Sadler, B. and Verheem, R., 1996, Country Status Reports on Environmental Impact Assessment: Results of an International Survey, Canadian Environmental Assessment Agency; International Association for Impact Assessment; Dutch Ministry of Housing, Spatial Planning and the Environment; The Netherlands, UK.
- Sheate, W., 1996, Environmental Impact Assessment: Law and Policy (Making an Impact II), Cameron, London.
- [8] Therivel, R. and Thompson, S., 1996, Strategic Environmental Assessment and Nature Conservation, Report to English Nature, Impact Assessment Unit, Oxford Brookes University, Oxford, UK.
- [9] WWF (World-Wide Fund for Nature), 1999, 'Preliminary Report on the Ex-Ante Evaluation of the Regional Development Plans of Five EU Member States', WWF European Policy Office, December 1999, Brussels.
- [10] Zagorianakos E., 1996, *The Implementation of the EU Directive 85/337/EEC on Environmental Impact Assessment in Greece: Formal Compliance and Current Practice*, MSc Dissertation, Department of Geography, London School of Economics, University of London, London.
- [11] Zagorianakos E., 1999, 'An Ex Ante Appraisal of the Implementation of the Proposed Directive on Strategic Environmental Assessment (SEA) in England and Greece', *Journal of Planning Practice and Research*, (14) 4, pp. 445-465.
- Ζαγοριανάκος Ε., 2000, 'Η Προτεινόμενη Κοινοτική Οδηγία για τις Στρατηγικές Περιβαλλοντικές Εκτιμήσεις', *Περιβάλλον και Δίκαιο*, Τεύχος, 1/2000, σελ. 40-44.
- Ζαγοριανάκος Ε., 2001, Πίσω στο Μέλλον? Τα Σχέδια των Βρυξελλών για επέκταση των Εκτιμήσεων Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΕΠΕ) σε στρατηγικό επίπεδο, *ΤΟΠΟΣ*, Επιθεώρηση αστικών και περιφερειακών μελετών, 16/2001, ISSN 1105-3267, pp. 198-209).
- [12] Zagorianakos E., 2001, 'A Case Study on Policy-SEA: The Eco-Audit of the Irish National Development Plan 2000-2006', *Journal of Environmental Assessment Policy and Management*, Vol. 3, No. 2, pp. 241-272, June 2001.